

Merhaba

gazetesinin her Çarşamba okurlarına armağanıdır.

Kurucusu:
Mehmet Ali UZ

KADEMİK

Sayfalar

Hazırlayanlar: **Serdar CEYLAN – S. Melik KAYA**
srceylan@hotmail.com - s.melikkaya@gmail.com

İNSAN NİÇİN YAZAR? NASIL YAZAR?

İnsan duygu ve düşüncelerini yazar. Ancak bu duygu ve düşüncelerinde nelere öncelik verir? Memrakları, bilmedikleri, korkuları, endişeleri, sevgileri, heyecanları.. Bunların öncelikleri insandan insana toplumdan topluma değişebilir. Fakat bilinen bir netice var; insanlar yazdıkları ile varlıklarını kalıcı kılarlar. Doğumdan ölüme ölümsüzlüğü arayan insan ancak yazdıkları ile ölümsüzlüğü yakalayabilir. İnsan yazdığı andan itibaren duygu ve düşünceleri ile okuyucu olan diğer insanlarda var olmaya devam eder. Aynı zamanda yazdığı dönemin duygu ve düşüncelerini geleceğe aktaran insandır. Bu ilk kaya resimlerini yapan insanlardan itibaren böyle sürüp gitmiştir.

Bilim insanlarına göre insanın yazma ihtiyacının birçok nedeni vardır. “Her yiğidin ayrı bir yoğurt yiyişi” atasözümüzde olduğu gibi. Bütün insanların parmak izleri ve göz retinalarındaki farklılık gibi aslında her insanın dünyanın bakışında kendine özgü kimliği olacaktır. Burada yazma konusunda farklı yüzlerce bilim insanının farklı görüşlerini tek tek verip kafa karıştırmak yerine bu konuyu “**Neden Yazıyorum**” eserinde sistemleştire-

rek dört maddede açıklayan asıl adı Eric Blair olan İngiliz vatandaşı **George Orwell**'in (1903-1950) görüşünü aktarmak istiyorum: O bu konudaki düşüncelerini dört başlıkta ele alır.

1) Katıksız Egoizm

2) Estetik Coşku

3) Tarihsel Güç ve

4) Politik Amaçlar.

Bu başlıkların içerisine bakıldığında kendine özgü tahlilleri dikkat çeker;

1-Katıksız Egoizm:

Zeki görünme, hakkında konuşulma, ölümden sonra hatırlanma,

çocukluğunda kendisini hakir gören yetişkinlerden intikam alma vb. arzular. Bu dürtü yokmuş, güçlü değilmiş gibi davranmak saçmalaktır. Yazarlar bu özelliği bilim insanları, politikacılar, avukatlar, askerler ve başarılı iş adamlarıyla; kısacası insanlığın üst tabakasıyla paylaşır. İnsanların büyük çoğunluğu aşırı bencil değildir. Otuz yaşından sonra, birey olma hissini neredeyse tamamıyla terk eder ve genellikle başkaları için yaşar veya sadece ağır işlerin altında ezilirler. Ancak bir de, sonuna dek kendi hayatlarını yaşamakta kararlı olan iradeli ve yetenekli insanlardan oluşan bir azın-

Prof. Dr.
Hasan BAHAR

Çatalhöyük duvar resimleri

lık vardır ve yazarlar bu sınıfa dâhildir. Şöyle söyleyebilirim ki, ciddi yazarlar gazetecilere oranla paraya daha az düşkün olsalar da, sonuçta daha kibirli ve benmerkezcidirler.

2-Estetik Coşku:

Dış dünyada ve diğer yandan sözcüklerde ve sözcüklerin doğru bir şekilde düzenlenmelerinde güzelliğin algılanması. Şu ya da bu sesin etkisinden, iyi nesrin sertliğinden ya da iyi bir hikâyenin ritminden zevk duymak. Kişinin değerli bulduğu, kaçırılmaması gerektiğini hissettiği bir deneyimi paylaşma tutkusunu. Estetik dürtüsü, birçok yazarda oldukça güçsüzdür; ama propaganda ya da ders kitabı yazan bir yazar bile, faydacı olmayan nedenlerle hoşuna giden sözcükleri ya da ifadeleri sevecektir veya tipografiyi, kenarların genişliğini vs. önemseyecektir. Demiryolu kılavuzu seviyesinin üstündeki hiçbir kitap estetik kaygılardan tamamen muaf değildir.

3-Tarihsel Güç:

Şeyleri oldukları gibi görme, gerçekleri bulma ve gelecek nesillerin

kullanımı için saklama arzusu.

4-Politik Amaçlar:

“Politik” sözcüğü mümkün olan en geniş anlamında kullanılarak. Dünyayı belirli bir yöne götürme, diğer insanların uğrunda çabalamaları gereken toplumun nasıl bir şey olduğu hakkındaki fikirlerini değiştirme. Bir kez daha söylüyorum: *Hiçbir kitap politik eğilimlerden gerçekten bağımsız değildir.* Sanatın politikayla hiçbir ilgisinin olmaması gerektiği fikrinin kendisi de politik bir tutumdur (Orwell 2013).

İnsanoğlu var olduğu günden beri yazma eylemi içinde olup benzeri ve farklı eğilimleri sergilemiştir. Önceleri yaşadıkları çevredeki kayalık yüzeylere, taş aletlere, hayvan kemiklerine, ağaç parçaları gibi nesnelere resmetmişler düşüncülerini. Dünyanın değişik yerlerinde görülen şekillerde insanlar hangi duygularını anlatmışlardır. İnançları gereği birer tanrılarına yakarış, ya da bereket simgeleri mi? Yoksa diğer insanlarla bir iletişim mi? Tarihöncesinin bu gizemli işaretleri uzmanları tarafından sadece el yordamı ile yapılan açıklamalarla doludur.

Elli bin yıl öncesinden itibaren görülen gizemli resimlerin niçin yapıldıkları hâlâ tam anlaşılmış değildir. Fransa-**Lascaux**, İspanya-**Altamira** ve Türkiye'nin Antalya **Karain**'de örnekleri görülen 20-30 bin yıllık mağara resimleri daha sonra Çatalhöyük'de olduğu gibi kerpiç evlerin duvarlarına aktarılmıştır.

Bütün bunlar, insanların çevresi ile çok kuvvetli bağlar içinde olduklarını; olup bitenleri sürekli merak ettiklerini gösterir. İnsanlar doğada olup bitenleri merak etmiştir. Başta kendilerine bir şey anlatmaya çalışmışlardır. Bazen bilim insanları tarafından, bu resimlerde genellikle av hayvanları olduğu için bereketi artırıcı yakarışlar olarak bakılmıştır. Şekillerin kalıcı sihir gücüne inanılmıştır. Bu yüzden Çin ve Hindistan gibi bazı uygarlıklarda kaplumbağa kabukları üzerine yazılmıştır.

İnsanoğlu beş bin yıl önce resimlerle anlattığı duygu ve düşüncelerini hece yazısına dönüştürebilmiştir. Fırat ve Dicle kıyılarında bir medeniyet kuran **Sümerler** başlangıçta kil tabletler üzerine yazmış oldukları düşüncelerini bin yıllık bir geliştirme sürecinden sonra hece yazısına geçmişlerdi.

Bu, bereketli nehirlerin getirdiği alüvyonlu topraklarda artan zirai zenginliğin getirdiği bir süreçti. Sümerler tapınak merkezli bir yönetime sahipti. Tapınaklardaki rahipler halkın getirdiği ürünleri ve getiren kişileri kil tabletlere işaretliyorlardı. Başlangıçta getirilen ürün ve getirilenlerin azlığı fazla bir karışıklık meydana getirmiyordu.

Zamanla zenginleşen toplumla birlikte nüfus artmış, üretim artmış, ürün çeşitleri artmış ve kayıt kürek güçlkle yapılabilir olmuştu. Kimin ne kadar getirdiğini kaydeden tapınak yazıcıları şartların da zorlaması ile hece yazısına geçmek zorunda kalmışlardı. M.Ö. 3500'lerden itibaren beş yüz yıllık resim yazısından (piktografik) hece yazısına

(çivi) geçiş süreci yaşanmıştı. Sümerler, beş bin yıl önce çivi yazısını keşfederek uygarlık tarihinde en önemli adımlardan birisini atmışlardı. Sümerler, ortaya koydukları bu yazı sayesinde insanlık tarihinde varlıklarından söz ettirmişlerdir.

Hece yazısının ortaya çıkması duygu ve düşüncelerin aktarılmasında daha geniş ufuklar açtı. Yazılan kil tabletlerin toprak altında ya da açık alanda fark etmez yüzlerce yıl kalabilmesi Sümer düşüncesinin sonraki insanlara aktarılmasını sağladı. Daha sonraki dönemlerde Antik Yunanlıların iki nehir arası anlamında Mezopotamya adı verdikleri Fırat ve Dicle arası günümüzde daha çok bu isimle anılmaktadır.

Bu bölgenin güneyinde M.Ö. IV. bin yılın ortalarından itibaren görülen Sümerler; kendilerini **karabaşlı halk** (üç sağ gıg-ga); *ülkelerini de "Soylu efendilerin Yeri"* anlamında *Ki-en-gi* olarak adlandırıyorlardı. Sümer ismini komşuları Akkadlar vermişti. Daha sonra bütün güney Mezopotamya'ya İbraniler *Shinar* (Sinear) ve Hititler ise *Şanhara* şeklinde söz etmişlerdi.

Dil, din, edebiyatları ve kanunları hakkında birçok bilgi sahibi olduğumuz Sümerlerin kökenleri hakkında *birçok farklı görüş bulunmaktadır. Sami ve Hint-Ari olmayan bu halkın dillerinde bulunan Türkçeye akraba unsurlar görülmektedir. Eklemeli bir dil olan Sümerce bölgedeki dönemin diğer dillerinden çok farklı idi. Sümerce dil olarak farklı yapısına rağmen yazı dili olan çivi yazısı Batı Asya'nın yerleşik uygarlıkları tarafından benimsendi. Akadlardan Perslere kadar üç bin yıl Babiller, Asurlular, Hititler, Urartular bu yazının değişen varyantlarını kullandılar. Böylelikle Sümer düşünce yapısı daha sonra yazı ile bir ölçüde bölgeye ve daha sonra da Mısır ve Anadolu yolu ile Batı dünyasına aktarıldı. Sümer mitos ve destanlarında Tufan Mitosunda olduğu gibi*

Samuel Noah Kramer (1897-1990)

Yahudilik ile de iç içe konular vardır.

“**Tarih Sumer’de Başlar**” kitabının yazarı **Samuel Noah Kramer** (1897-1990); “...Sümer yazısı, daha sonraki aldığı şekilde batı Asya’nın bütün uygar halkları tarafından alındı. Bunun sonucu olarak eski doğunun sınırlı, fakat çok etkili edebi çevresinde Sumer dili ve edebiyatı üzerinde çalışmalar baş konu oldu. İşte bu Sumer mayası en eski uygarlık tarihinde yakın doğuyu yeni bir yüksek noktaya çıkaran ruhsal ve felsefi alandaki başarıya neden olmuştur.” demektedir (Kramer 1990).

Görüldüğü üzere yazı; dünya uygarlık tarihinin şekillenmesinde başlıca rolü oynamıştır.

Sumerlerin yaşadığı dönemde doğuda ve batıda kullanılan yazı türleri vardı. Bu yazılar genellikle piktografik (resimsel) türdendi. Açıklamaları, daha çok yoruma bağlı, duygu ve düşünceleri tam olarak ifadeden yoksundu. Kişilere göre farklı yorumlamalara açıktı. Mısır hiyeroglifleri papirüslere ve kayalara yazılıyordu. Kayalara yazımı zor olduğu gibi, papirüslere yazılanları da korumak kolay olmuyordu. İskandinav halklardan Germenlere, Germenlerden Turanî halklara ve torunları Türklere kadar Avrasya’da yaygın bir yazı şekli olan **petrografik-runik** alfabe de kayalar üzerine yazılmıştı. Bu yazının en büyük hatıraları olan **Bilge Kağan** ve **Költigin Anıtları** TİKA (Türkiye Cumhuriyeti, Türk Kalkınma İdaresi Başkanlığı) tarafından Orhun’da yapılan bir müze içinde dikilerek koruma altına alınmıştır. 400 km. daha doğuda Nalah’ta yer alan iki adet **Tonyukuk Yazıtları (Bayan Tsok)** ise açık alanda hala ayakta dururlar.

Halen günümüzde **piktografik** bir yazı kullanan Çin’de ilk yazılar kaplumbağa iskeletleri üzerinde görülmekteydi. Hindistan’da çoğun-

Sümer kil tabletleri.

lukla İndus'ta bulunan piktografik yazılar hâlâ çözülememiştir. Bu nedenle insanların ortak bir iletişim aracı olamadı.

M.Ö. II. bin yılın ortalarında Doğu Akdeniz'de bir liman kenti olan Ugarit'te Sümerlerin çivi yazısı ile Mısır'ın hiyeroglif yazılarından esinlenerek ortak bir alfabenin oluşumu görüldü. Bu oluşumu dikkatle izleyen Fenike kıyı kentleri elde ettikleri bu yazı geleneğini alfabeyle dönüştürerek Akdeniz dünyasına yayılmasını sağladılar. Bu alfabeden öğrendiklerini modern dünyaya aktaran Grek ve Latin dünyası Batı Uygarlığının anahtarını elinde tuttu.

Günümüzde Çin, Japonya, Arap ve İran gibi ülkelerde farklı alfabeler kullanılsa da Grek kökenli Latin alfabesi ortak bir yazım şekli olarak iki bin yıllık saltanatını sürdürmektedir.

Yazı malzemesi olarak eski Mezopotamya'da kil, Akdeniz dünyasında papirüs ve parşömen, Ortaçağ Avrupası'na Haçlı Seferleri ile mal olmuş kâğıt kullanılmaktaydı. Günümüzde ise elektronik cihazlarla daktilodan, bilgisayara; bilgisayardan cep telefonlarına bir değişim sürecindeyiz. Yazılı basılı kitapların yerini elektronik yayıncılık aldı.

Çoğu yazı ile anlatılan duygu ve düşüncelerin yerini resim ve sembollerden oluşan kısa ifadeler aldı. Böyle bir dünyada yazım kuralları daha kısa öz ve sığ bir şekle bürünmektedir. Hızlı yaşanan bu çağda paylaşım sayfaları tek cümleye hatta tek kelimeye indirgenmiş durumdadır.

Kuşkusuz yaşanan çevrenin tarihi, kültürü ve doğal güzelliklerini görmek, gözlemlemek ve tanımak; tanıtmak insanlığın ilk serüveninden itibaren olduğu gibi bir görevdir. Bu görevde gelecek kuşakları da düşünerek kalıcı izler bırakan, okunabilir ve anlaşılabilir bir yayıncılığı

Nalah-Tonyukuk yazıtı.

her türlü sosyal ve toplumsal değişime rağmen sürdürebilmek gerekir. Sürdürülebilir olabilmesi için de arz ve talep gerekmektedir. **O halde yazar kendi duygu ve düşüncülerinin olduğu kadar hitap ettiği okur kesimi düşünerek; onlarla iletişim kanallarını açık tutması gerekir.**

İletişim kanallarının açık olması için yazılan yazıların anlaşılır olması, her kesimi ilgilendirir olması gerekir. Baştan savma, alelacele olmandan sözden gönüle, gönülden gönüle köprüler kurmalı. Sadece anı düşünen değil geleceğe kalıcı öz bilgiler olmalı. Yazılar düşünmeyi sağlarken, pratikte insanlara ne yapması gerektiğini gösteren amacı ve hedefi

Bilge Kağan anıtı.

Piktografik yazı örneği.

olan izlenimler bırakmalı.

Bu söylenenleri ifade edebilmesi için yazılar, toplumun yaşadığı çevre ve düşünce dünyası ile çelişik olmamalı. Kısacası erişilemez ütopyik olmamalı. Ne oldum delisi anlaşıl-maz kavramlarla insanları yormamalı. Gelenekle geleceğin bütünleş-

tiği anlaşılır yazılar olmalı. Dil yaşa-yan, halkın kullandığı dil olmalı.

Yazmak; kişilerin kendilerini ispat etmeye çalıştığı bir yarışma platformu değildir. Yazmak kişiler arasında bir hasbihaldir. Yazmak kendimizi tanımaktır; okuyucuyu tanımaktadır. Okuyucu ilgisi ile yazmaya yön verir. Yazmak; yazarı ile okuyucusu arasında bir alış veriştir. Kısacası yazarı okuyucusuna sadık kalmadığında kendi hücrelerinde kalacaktır. Ona nefes verecek okuyucudur.

Yazar okuyucu ile empati kurmalıdır. Yani okuyucusunun derdi ile neşesi ile bütünleşebilmelidir. Ortak dertleri, tasaları, neşeleri olmalıdır.

Yazar abartıdan kaçmalıdır; abartılı yazılar fırtınalar gibidir. Gelir, geçer; yıkar geçer. Sel gibidir; yıkar geçer. Abartılar bulanık su misalidir. Göz kamaştırır, gözü aldatır.

Yazılar sade, kısa, anlaşılır, öz olmalı. Kökü olmalı, geleneği olmalı ama yenilikçi de olmalı.

Taze olmalı; yazar kendisini ya da başkasını tekrar etmemeli. İfade-ler yeni olmalı. Kimse hiçbir lokanta-dan dünden kalan çorbayı içmek istemez.

Yazılar öyle olmalı ki; sağlam kökleri, kuvvetli dalları, yeşil yaprakları ve taze meyveleri olan bir ağaç gibi...

Kaynakça:

Kramer, Samuel Noah, *Tarih Sumerde Baş-lar*, Türk Tarih Kurumu, Çeviren: Mu-azzez İlmiye Çığ, Ankara, 1990.

Orwell, George, *Neden Yazıyorum*, Çeviren: Levent Konça, Sel.4.Bas. 2013.

Orwell, George, *Why I Write*; Erişim Tarihi 02.01.2017.

http://moodle.lethsd.ab.ca/pluginfile.php/125165/mod_resource/content/1/Why_I_Write_-_George_Orwell_analytical_or_literary_essay.pdf

KONYALI HACI MEHMET KOPUTAN (KERPETEN HOCA)

Av. Serdar
CEYLAN

Konya'nın Yunak İlçesi, Turgut Kasabası, Eğrikuyu Köyü'nde 1934 yılında doğdu⁽¹⁾. Babası Sarıbekiroğulları⁽²⁾ sülalesinden İsa oğlu Hüseyin (1842-1904) oğlu Abdullah (1870-1939) oğlu **Hüseyin Koputan** (1899-1960)'dir. Annesi Hursunlu Köyü'nden Kocabaşoğullarından Ömer ile Ümmügülüm kızı **Hacı Asiye Hanım** (1910-1989)'dır.

Dedesi Abdullah Efendi (1870-1939), İsa oğlu Hüseyin (1842-1904) ile Fadime Hanım'ın (v. 1884) oğludur. 1870 yılında doğmuştur. Yusuf ile Fatma kızı Keziban Hanım (1864-1929) ile evlenmiştir. Keziban (1897-?), Hüseyin (1899-1960) ve Fatma (1904-?) isimli çocukları olmuştur. Abdullah Efendi, 1939 yılında vefat etmiştir.

Dedesi Abdullah Efendi'nin amcası Hacı Osman Hoca Efendi, Emine Hanım ile evlenmiş, Mehmet Efendi (1855-1911), Molla Hüseyin Efendi⁽³⁾ ve Ömer Efendi (1869-1938) isimli üç oğlu vardır.

Mehmet Efendi (Aytaç) (1855-1911)⁽⁴⁾, Hacı Halil Efendi ile Ümmiye Hanım'ın kızı Şerife Hanım ile evlenmiş, Osman (1884-1955), Sadık (1896), Emine (1888), Eşe (1894), Ayşe (1900), Abdülkadir (1901), Musa (1905) ve Zübide (1906) isimli çocukları olmuştur. Aile 1934 yılında "Aytaç" soyadını almıştır. Ömer Efendi (**Abit**) (**1869-1938**)⁽⁵⁾, Abdülkadir ile Ayşe kızı Mihriye Hanım ile evlenmiş, Ali (1901-1964), Osman (1898-1976), Halil (1901), Emine (1902) ve Fadime (1911) isimli çocukları olmuştur. Aile 1934 yılında "Abit" soyadını almıştır.

Dedesi Abdullah Efendi, amcası Hacı Osman Hoca Efendi'den, Konya da görev yapan Halil Hoca Efendi'ye verilmek üzere bir mektubu sabah namazında Turgut Kasabası'nda alır. Aynı günün akşam namazında mektubu teslim eder. Konya-Turgut arası 145 km dir. Hacı Halil Efendi mektuptaki tarihi görünce şaşkınlık içerisinde: "*Bu mektubu ne zaman aldın?*" diye sorar. Abdullah Efendi sabah namazında aldığı ifade edince, "Ne yaptın oğlum sen koputtun mu?" der.

"Koputmak" deyimini bu yörede koşturmak manasında kullanılmaktadır.

Abdullah Efendi bu olaydan sonra, "**Koputan Abdullah**" lakabıyla anılır. Soyadı Kanunu ile aile "Kopu-

(1) Nüfus kayıtlarında doğum tarihi 1938 olarak kaydedilmiştir. Aile, Konya, Yunak, Eğrikuyu Köyü (Mahallesi), 6. Hane'de nüfusa kayıtlıdır.

(2) "Sarıbekiroğulları" veya "Mollabekiroğulları" olarak bilinen bu sülale, günümüzde "Durgun", "Koputan", "Selçuk", "Uzun" ve "Abit" soyisimlerini almıştır. Mollabekiroğullarından İsa ile Fadime oğlu Hüseyin (1258/1842 - 1320/1904)'in oğlu Bekir Durgun (1286/1870-1334/1918), diğer oğlu Abdullah Koputan (1286/1870 - 1932)'dir. Mollabekiroğullarından İsa ile Fadime'nin diğer oğlu İsmail Uzun (1268/1852 - 1330/1914)'dur. Diğer oğlu ise Hacı Osman Efendi'dir.

(3) Hacı Osman Efendi oğlu Halil Selçuk (1864-1939): Hacı Ömer ile Fatma kızı Neslihan Hanım (1285/1869 - 1335) ve Halil ile Alime kızı Sultan Hanım (1290-1333) ile evlenmiş, Osman Selçuk (1321/1905 - 1976), Mehmet (1331/1915 - 1968), Mustafa (1326/1910-1958) ve Emine (1332/1916) isimli çocukları olmuştur. Aile Konya, Yunak, Eğrikuyu Köyü (Mahallesi), 2. Hane'de nüfusa kayıtlıdır.

(4) Osman Efendi oğlu Mehmet Efendi ve ailesi, Konya, Yunak, Eğrikuyu Köyü (Mahallesi), 1. Hane'de nüfusa kayıtlıdır.

(5) Osman Efendi oğlu Ömer (Abit) Efendi ve ailesi, Konya, Yunak, Eğrikuyu Köyü (Mahallesi), 3. Hane'de nüfusa kayıtlıdır.

tan” soyadını alır.

Eğrikuyu Köyü’nde 1934 yılında doğan, Mehmet Koputan, 6-7 yaşlarında, köyün imamı **Hafız Şükrü Efendi**’den, elifba cüzü, sureler ve Kuran-ı Kerim’i yüzünden okumayı öğrenir. Hocaları Hafız Şükrü Efendi, ilkokul mezunu olup, talebelerine yeni yazı ile okuma yazma ve matematik dersleri de öğretir.

Nisan 1950’de Turgut Kasabasında **Hacı İsa Bilgin Hoca Efendi**’nin (1883-1958)⁽⁶⁾, oğlu Musa

(6) Hacı İsa Bilgin Efendi (1883-1958), R. 1299, M. 1883 yılında Yunak Turgut’da doğdu. Babası Karamusaogullarından (H. 1256 / M.1840 yılında düzenlenen Turgut Temettuat Defterinde kayıtları vardır) İsa ile Şerife oğlu Musa Efendi (1268/1852-1340/1924)’dir. Annesi Mehmet Efendi ile Fatma Hanım’ın kızı Habibe Hanım (1262/1846 - 1331/1915)’dir. Hafız Ali Özbilgin (1303/1887 - ?) ve Mehmet Bilgin (1314/1898 - 1951) isimli iki erkek kardeşi vardır. İlk tahsilini Turgut Kasabası’nda Mehmet Efendi’den yaptı. Sonra Akşehir’de müderris Harputlu Hacı Mustafa Efendi’nin medresesinde Piribeyli Hüseyin Tanrıkulu ile birlikte tahsil gördü. İcazetini aldıktan sonra Akşehir İslah-ı Medaris’de Arapça dersleri verdi. 1926 yılında medreselerin kapatılması ile Abdioğlu Mescidi’ne imam tayin edil-

Efendi’yi icazet alacak kadar okuttuğunu duyan ailesi, halaoğlu **Mahmut Abit, Mehmet Gölcür** ile beraber Mehmet Koputan’ı da Hoca Efendi’ye gönderdiler.

Mehmet Koputan, ilk mübtedi öğrenci olarak Sarf Navi den okumaya başlar, ilk yıl Arapça gramer kitapları okurlar. İkinci yıl bazı hadis kitaplarına ve tefsir kitaplarına geçip, itikatla ilgili Akaid Ramazan Efendi’yi⁽⁷⁾, Telhis Maniyi, Fıkıhtan da Halebi Sagir⁽⁸⁾ ve Mülteka⁽⁹⁾ kitabını okurlar. Üçüncü sene, Beydavi tefsiriyle⁽¹⁰⁾ beraber, Feraiz ilmini okurlar.

Feraiz okurken, Hocaefendi uzunca bir meseleye gelir, talebeler-

di. Akşehir’in tanınmış imamlarından, (oğlu) Musa Bilgin (1931-2011), Mahmut Abit (1938-2014) ve Mustafa Ceylan’ı yetiştirdi. “İstanbul Hoca” olarak bilinen Hacı Süleyman Necati Özus (1868-1953)’un vefatı ile Akşehir müftüsü oldu. 1957 yılında rahatsızlanarak, emekli oldu. İsa Efendi, Mihriye Hanım (1311/1895 - ?) ile evlenmiş, Mustafa (1328/1912 - 1974), Döndü (1926), Necati (1927-1991), Musa Kazım (1335/1919 - 2006), Sabri (1336/1920 - 1995), Habibe (1337/1921), Nuri (1936-1945) ve Musa (1931-2011) isimli çocukları olmuştur. Bolvadin’de imam olan oğlu Musa Bilgin’in yanındayken 1958 yılında vefat etti, Bolvadin Mezarlığı’na defnedildi. İsa Efendi ve kardeşi Mehmet Efendi’nin ailesi “Bilgin”, diğer kardeşleri Ali Efendi ve ailesi ise “Özbilgin” soyadını almıştır. Aile; Konya, Yunak, Turgut, 28. Hane (eski kaydı; Hürriyet mahallesi, 158. Hane)’de nüfusa kayıtlıdır. Hacı İsa Bilgin, Akşehir Müftüsü olarak da görev yapmıştır. Ayrıca bkzn. Hasan Hüseyin Yıldırım, Akşehir Alimleri Gönül Sultanları, 2. Baskı, Akşehir 2011, s. 76; Ahmet Kazım Ürün, “Turgut”, Konya Ansiklopedisi, C. 8, s. 346.

(7) Şerh’ül Ramazan Efendi Ala Şerh’ül Akaid; Ramazan bin Muhammed (v. 1616) nin haşiyesi. Ramazan Efendi diye meşhur olan bu haşie 1327/1909 da Delhi’de ve İstanbul’da neşredilmiştir.

(8) İbrâhim bin Muhammed Halebi (v.1549)’nin, “Muhtasarı Gunyeti’l-mütemell” adlı eseri, Halebi Sagir adıyla bilinir. Birçok baskısı gerçekleştirilen eserin Güzehlisârî tarafından Hilyetü’l-nâcî adıyla yapılan hâşiyesi defalarca basılmıştır. Kitap İbrâhim Babadâğî (Kazan 1860) ve Hasan Ege (İstanbul 1970) tarafından Türkçe’ye çevrilmiştir.

(9) İbrâhim bin Muhammed Halebi (v.1549)’nin, Mülteka’l-ebhur isimli eseri; Kudürî’nin el-Muhtasar’ı ile el-Muhtâr, Kenzü’l-dekaik ve el-Vikâye gibi Hanefî fıkhının meşhur metinlerine dayanan kitap Halebi’nin en tanınmış eseridir. 17.000’den fazla fikhî meseleyi ihtiva eden Mülteka’l-ebhur Osmanlı medreselerinde ders kitabı olarak okutulmuş, aynı zamanda kadıların ve müftülerin başvuru kaynaklarından birini teşkil etmiştir.

(10) Abdullah ibn Ömer ibn Muhammed Nasiruddin el Beydavi’nin (v. 1286) Envaru’t Tenzil ve Esraru’t Te’vil (Tenziilin Nurları ve Tevilin Esrarları) adlı Kur’an tefsiri. Türkçe’de ve Türkiye’de Beydavi Tefsiri olarak bilinen bu eser yüzyıllarca medreselerde okutulmuştur.

den birisine; “sen bu meseleyi çöz” der, talebe çözemez. Bir başkasına teklif eder, o da çözemez. Hoca Efendi de biraz da kızarak, kendisi yazı tablasına kalkar ve meseleyi çözer. Talebelerine de; “Bu biraz zor bir meseledir, defterlerinize de geçirin” der. Mehmet Koputan, yazılanları defterine geçirirken meselenin çözümünde bir yerde yanlışlık yapıldığını görür, bu sırada Hoca Efendi öğle namazı ve yemeği için evine gitmiştir. Diğer talebelerle kitapları açıp bakarlar ve hata olduğunu görürler. Aynı mesele Hoca Efendinin de kafasına takılmış, geri gelmiştir. Bu arada mesele tablada düzeltilmiştir. Hoca Efendi düzeltilmesini görünce, talebelere dönüp kim yaptı bunu diye sorar. Kimse söyleyemez, çekinir. Israr edince, talebelerin içinde en büyük olan Mustafa Ceylan, Mehmet yaptı Hocam der. Hoca efendi de “Ben de o yanlış düzeltmeye gelmişim” der, **“Kelpeten gibi, doğru yapmış”** diyerek, Mehmet Koputan’a bu adı vermiş olur. O günden sonra arkadaşları arasında bu isim meşhur olur.

Hacı İsa Bilgin Hoca Efendi, Cuma günleri ders vermez, ziyaretleri kabul eder. Bu olaydan sonraki bir Cuma günü de ziyaretçileri talebelerini sorunca, herkesi anlattıktan sonra, en küçük olan talebe nasıl diyenlere, o “kelpeten gibi” demiş. Meseleyi onlara da anlatmış.

Dördüncü sene, **Akşehir Müftüsü İstanbullu Hacı Süleyman Efendi**’nin (1868-28.05.1953)⁽¹¹⁾ vefatıyla Hacı İsa Bilgin Hoca Efendi, Akşehir Müftüsü olur.⁽¹²⁾ Talebe-

lerini Akşehir’de okutmaya devam etmek istediğini söyler, dört beş talebesiyle Mehmet Koputan da Akşehir’e gider. Akşehirililer müftülük meselesinden dolayı biraz tepkili olduğundan, talebelerini okutmaya çekinir, talebelerini arkadaşı olan Piribeyli Kasabasında Hacı Hüseyin Efendi’ye gönderir.

Mehmet Koputan, hocasını şu satırlarla anlatmaktadır:

“Hacı İsa Efendi bizi okuturken 65 yaşlarındaydı. Çok disiplinli, taviz vermeyen, kendini dinleten bir zattı. O ders okuturken ses çıkaramazdık. Soru bile sormazdık. O ne söylerse dinleyeceksin ve kabul edeceksin. Böyle dimdik kaşları vardı. Kaşlarını çatıverirdi. Medrese olarak düzenlediği eski köy odasında okutuyordu. Yerlerde hasır ya da kilimin olduğu, bir rahle ya da sehpanın bulunmadığı bir yer. Herkes elinde kitabı ile gelir, okurken elinde tutar, bitince alır giderdi. Özellikle Feraiiz meselesinde kullandığı ders tablasını da kendisi yapmıştı. İnce kontraplak gibi bir malzemenin üzerine, yine kendi hazırladığı yumurta akı, kömür isi ile bir karışımı boya kıvamında sürüp simsiyah hale getirip kullanmıştı.

Hacı İsa Efendi de okurken, bir sabah dersi okurduk. Birinci kısımdakilerle başlardı ders. Öğleye doğru ders son bulur, Hoca Efendi öğlen namazını kaldırmaya giderdi. Çünkü aynı zamanda Turgut Camisi’nin imamıydı. Yemeğini de yer gelirdi. Biz de Turgut’ta bir oda kiralamıştık, üç dört kişi orada kalırdık. Yeme içme işimiz, köylerimizden getirdiğimiz yağ, yoğurt, yufka ekmeğe ve bulgurdan ibaretti. Bazen köylülerden yoğurt, peynir, ekmeğe verirdi. Eskiden gaz ocakları olurdu. O gaz ocağında kendi bulgurumuzu pişirirdik. Herkes kendine göre üç beş kat çamaşır getirirdi. On beş günde bir evimize gider, çamaşırlarımızı yıkatır, kendimiz yıkanır, geri ge-

da, görülmüş ki Hacıoğlu Hoca Efendi, Hacı İsa Efendi yanında yarışabilecek gibi değil. Sınava sadece Hacı İsa Efendi alınmış ve sınavı kazanmış. Ardından Müftülüğe tayin edilmiş.”

(11) Ahmet Ay, “Akşehirli Hacı Süleyman Efendi (Süleyman Necati Özus)”, Akademik Sayfalar, 17 Şubat 2016, C. 16, S. 4, s. 61-64.

(12) Hacı Mehmet Koputan bu hadiseyi şöyle nakleder: “Hacı Süleyman Efendi’nin vefatıyla Diyanet, Akşehir Müftülüğü için ilan verince Ankara’ya başvurulmuş. Akşehirililerin de müftü olmasını istediği bir Hoca Efendi varmış. İplikçi Caminin İmanı Hacıoğlu adıyla bilenen bir Hoca Efendi. Onlar da onu Ankara’ya götürmüşler. O esnada Diyanet İşleri Başkanı da Eyüp Sabri Hayıroğlu (1887-1960) diye Konyalı bir Hoca Efendi. Konya Ulemasından. Hangisi daha ehil olabilir diye deneme yapıldığın-

lirdik. Çoğunlukla köyümüze giderken yaya giderdik. Bazen bir araba denk gelirdi. Ama dönerken babalarımız sırayla getirirdi bizi at arabasıyla. Zaten üst kıyafet olarak devamlı aynı şey giyilirdi. Hatta zaman zaman bitlenmeler de olurdu. O dönemlerde cami imamlarının maaşını, köy dernekleri köy bütçesinden ödenirdi. Muhtar heyeti imamla anlaşır, ücreti belirler ve öderlerdi. Hacı İsa Efendi zaten Turgutlu idi. Tarlaları vardı ama kendi değil, çocukları eker biçer, ilgilenirdi.

Hacı İsa Efendi, disiplinli, otoriter bir insandı. Hem öğrencilerine, hem ailesine, hem halka karşı otoriterdi. Hitap ederken karşısındakine hakim, bilgili, inançlı, tesirli, halkın saydığı sevdiği ve kayıtsız şartsız itaat ettiği bir önderdi. Kendisi Akşehir'de Harputizade Hacı Mustafa Efendi (1867-1920)'nin talebesiydi.

Hacı İsa Efendi, Akşehir Müftülüğüne başladıktan 4-5 sene sonra hastalandı. Oğlu Musa Efendi Bolvadin de müftü idi. Onun yanına gitti. 1958 yılında orada vefat etti. Kabr-i Şerifi Bolvadin'dedir.”

Mehmet Koputan, diğer talebelerle Piribeyli'ye gidip, **Hacı Hüseyin Tanrıkulu Hoca Efendi**'den (1881-1964)⁽¹³⁾ on beş kişilik bir grupla derslere başlar, hadis, tefsir, fıkıh dersleri alırlar.

1954-1957 arası üç yıl orada okur, temmuz ve ağustos ayları hariç ders görürler. Mehmet Koputan, **Hocası Hüseyin Tanrıkulu Hoca Efendi'yi ve bu yılları şöyle an-**

(13) Molla Hüseyin Tanrıkulu Efendi (1881-1964), R. 1297, M. 1881 yılında Yunak Piribeyli Köyü'nde doğdu. Babası Haliloğullarından Musa Efendi'dir. Annesi Mehmet ile Zeynep kızı Zeliha Hanım (1260/1844-1936)'dir. Abdurrahman (1300/1884-?) ve Süleyman (1308/1892-1969) isimli iki erkek kardeşi vardır. Ailesi ile "Tanrıkulu" soyadını aldı. Gürcüoğlu İsmail ile Esmâ oğlu Mehmet (1282/1866-1938) ile Telli Görücü kızı Esmâ Hanım (1311-1948) ile evlendi. Fatma (1330), Safiye (1932-1944), Şerife (1341), Aliye (1337), Süleyman (1339-1991), Mehmet Ali (1933-1978) ve Mustafa (1936-1953) isimli çocukları oldu. Aile; Konya, Yunak, Piribeyli, 148. Hane (eski 26. Hane)'de nüfusa kayıtlıdır. Ayrıca bkzn. Ahmet Kazım Ürün, "Yunaklı Önemli Şahsiyetler", Konya Ansiklopedisi, C. 9, s. 155.

latmaktadır:

"Piribeyli'de yine bir oda kiralamıştık. Aşağı Piribeyli'de fırın ekmeği yaparlardı. Ekmeğimizi oradan alırdık. Piribeyli'nin halkı talebelere daha yakındı. Yiyecek için pek köyümüze gitmezdik. Yaşlı insanlar çamaşırınızı verin ben yıkatayım der, alır giderdi. Yiyecek falan da verirlerdi. Hüseyin Hoca Efendi'nin varlığı iyiydi. Hayvancılık ve çiftçilik yapardı. Hoca Efendi bizi hep ücretsiz okuttu. Bazen hediyeler götürürdük. Hacı Hüseyin Efendi ile ders yaparken rahatça soru sorardık, oturur sohbet ederdik, gülüşürdük. Onun yanında çok rahat ederdik.

Piribeyli'ye gelip giden Kurtuşaklı Sadık diye birisi vardı. Oda talebe olmak istiyordu, ama askerliğini falan yapmış bir yaşta olduğu için, derslere pek giremezdi. Hüseyin Hoca Efendi'nin yanında talebeliğimiz bitip de köye döndüğümüzde Sadık köye gelip beni buldu. "Hocam biz 5-6 kişi ders okumak istiyoruz. Müsait yerimiz var, bizi okutur musun?" dedi. Babam da razı olunca kabul ettim. Bir oda ayarlamışlar. Onlar benim ihtiyaçlarımı karşıladılar, ben de onlara ders okuttum. 7-8 kişi oldular bu arada. Beş ay kadar ders okuttum onlara. Beşinci ay Ramazan-ı Şerif gelmişti. Kurtuşağının bir bölümü ayrılmış, Polatlı istikametinde HacıOsmanoğlu diye bir köy kurmuşlar, Emirdağ'dan gelenlerden ve Bulgaristan'dan gelen muhacirlerden yerleşenler olmuş. Okuttuğum talebelerden birisi o köydeni. Köyünde bahsedince Ramazan-ı Şerifte orada vaaz etmek üzere davet ettiler. Bir ay boyunca orada kaldım. Her akşam vaazlarda ve teravih namazlarında beraberdik. Bir ayın sonunda o gün için iyi bir ücret aldım. Hatta köylülerden biri bir inek verdi. O ücretin büyük bölümünü babama verdim. Çok sevindi.

Oradan döndükten sonra komşu köyümüz Yiğar Köyü'nden talebe okutma için davet edildim. Orada da bir oda hazırlandı. İhtiyaçlarımı karşıyorlardı. 11 ay kadar da orada Sarf Navi okuttum.

1958 yılının Ramazan- Şerif vakti geldiğinde Ilgın'ın Çavuşçu kasabasına vaiz hocası olarak gittim. Ramazanda oradayken mart ayı idi. Askerlik pusulam geldi. Yine aldığım ücretin büyük bölümünü babama verdim. Bir kısmını askerlik için ayırdım. Nisan ayında, Siirt'e askere gittim."

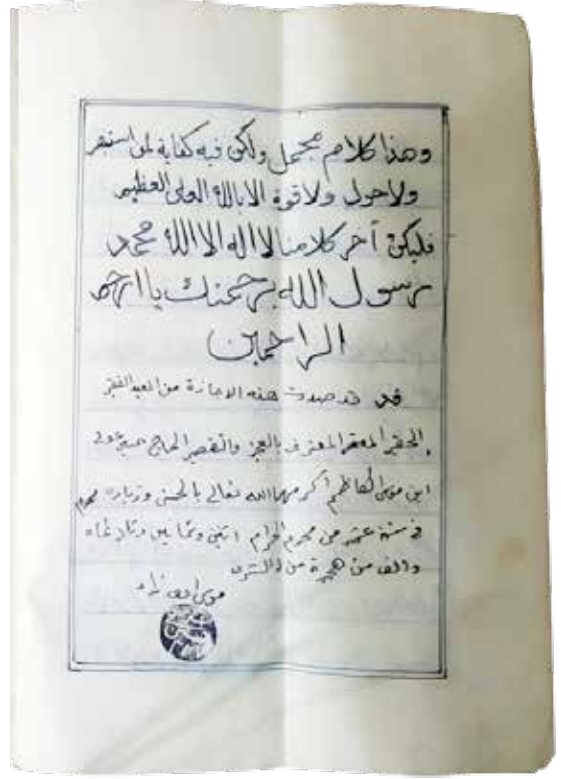
Askerliğinin, acemi birliğini Siirt'te, usta birliğini Gaziantep Kilis'te 1958-Ekim 1960 tarihleri arasında, 30 ay jandarma olarak yaptı.

Askerlikten dönüşünden on iki gün sonra **babası Hüseyin Koputan** (1899-1960) rahmetli olur, imamlık sınavını vererek, 1961 yılının nisan ayında **Turgut Kasabası'na imam** olur. Hüseyin Hoca Efendinin oğlu Süleyman Tanrıkulu (1923-1991) da Yunak Müftüsü'dür.

Turgut'da görev yaptığı yıllarda, on beş kişilik bir talebe grubuna ders okutmaya başlar, Sarf Navi, Kavyidi tamamen okuyan, hatta tefsir okuyabilecek hale gelen talebeleri olur. O talebelerimden iki tanesi müftü olmuş, diğer talebelerinden pek çoğu imam hatiplik yapmıştır.⁽¹⁴⁾

Mehmet Koputan, Ağustos 1964'de, Yunak Müftüsü Süleyman Tanrıkulu'nun talebiyle **Yunak Merkez Camisi'**nde göreve başladı. Beş yıl bu camide görev yaptı. Daha sonra **Yunak Çarşı Camisi** İmamı olarak görevlendirildi. Aynı zamanda vaizliğini de yaptı.

Bu sırada Hüseyin Tanrıkulu Hoca Efendi'den yıllar sonra kendi elyazısı ile hazırladığı icazetnamesini 19 Haziran 1962 tarihinde al-

Hüseyin Tanrıkulu Hoca Efendi'nin Hacı Mehmet Koputan'a verdiği 16 Muharrem 1382 (19 Haziran 1962) tarihli icazetname'nin son sayfası.

dı.⁽¹⁵⁾ Bu icazetnamedeki ilmiye silsilesi Harputizade Mustafa Lütfi Efendi'ye (1867-1920) ve **Ebu Said Muhammed Hadimi Hazretlerine** (1701-1762) dayanmaktadır.

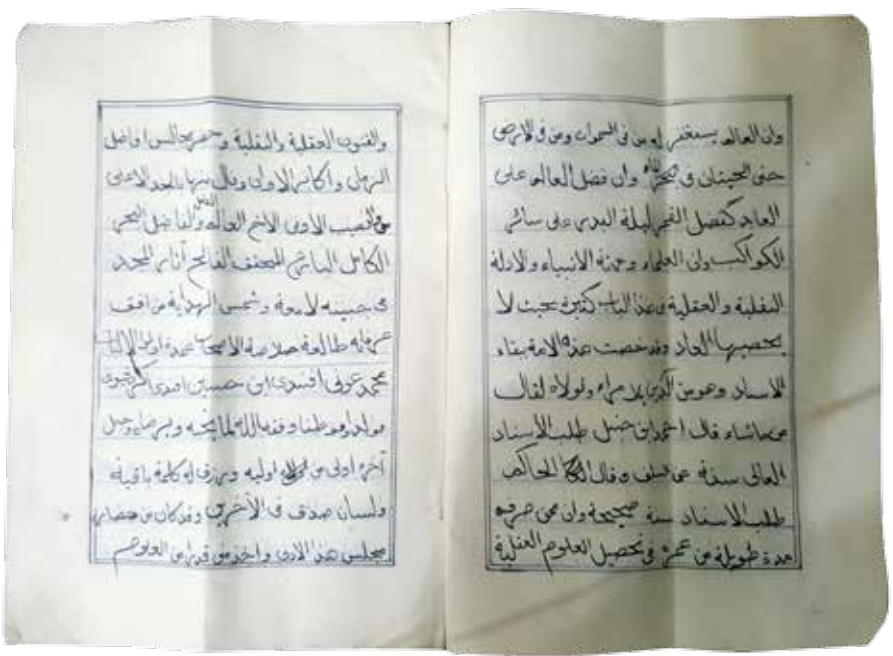
O sırada Yunak'ta bir lise ya da imam hatip lisesi yoktur, bir dernek kurarak imam hatip lisesi yapmak isterler, uzun süre kurulan bu derneğin başkanlığını yapar. Lise tamamladığı sırada Milli Eğitim Bakanlığı lise yapmak için bina aramaya başlar ve dernek kanalıyla o bina devlete devredilir. Günümüzde Yunak Anadolu Lisesi olan okul, aynı okuldur.

Yine bu yıllarda, **Yol Yaptırma ve Yaşatma Derneği'**ni, **Yunak Din Görevlileri Derneği'**ni kurarak, başkanlığını yapar.

Yunak İlim Yayma Cemiyeti başkanlığını yaparken bir toplantı için İstanbul'a gittiğinde Üstad Necip Fazıl Kısakürek'le ve Kadir Mısı-

(14) Kurtuluşu Köyü'nden; Sadık Alpan (imam), Ahmet Yıldız (imam), Osman Yıldırım, Bekir Doğru (Vaiz), Hakkı Yazar, Şükrü Özden, Abdil Yıldırım (Vaiz); Yiğar-Eğrikuyu Köyü'nden; İsmail Gölçür, İsmet Aytac, Ali Özbek, Mehmet İşcan, Abdil Af, Mustafa Kılıç, Ramazan Candan, Rüştü İşcan, Abdil Topak, Cemal Bey, İsmail Bey; Turgut Kasabası'ndan; Nihat Pamukçu (belediye eski başkanı), İsmet Ölmez (belediye eski başkanı), Hasan Onat, Fevzi Bayındır (imam), İsmet ERDEM, Mehmet Pamukçu, İsmet Yıldız, Osman Odabaşı (müftü), Mustafa Ercan (imam), Veli Zalim, Osman Yavuz, Süleyman Büyükkaktepe, Halil Onay (imam), Tahsin Pamukçu.

(15) Hüseyin Tanrıkulu Hoca Efendi'nin oğulları Süleyman (1923-1991) ve Mehmet Ali Tanrıkulu (1933-1978)'ya verdiği aynı tarihli icazetnameler de Hacı Menmet Koputan tarafından yazılmıştır.

Hüseyin Tanırkulu Hoca Efendi'nin Hacı Mehmet Koputan'a verdiği 16 Muharrem 1382 (19 Haziran 1962) tarihli icazetname.

roğlu ile tanışıp, sohbet etme imkânı olmuştur. Yunak müftüsü Süleyman Tanırkulu'nun tayini çıktığında, **müftülüğe de dört yıl vekâlet etti.**

Yunak'ta resmi olarak bir **Kuran Kursu** yoktur, bir hayırseverin hibe ettiği arsaya, yatılı Kuran kursu binası yapılır, Diyanet İşleri Başkanlığı'ndan Yusuf Arıkan adında resmi bir hoca efendi de Antalya'dan Yunak'a görevlendirilir. Günümüzde yanına eklenen bir bina erkek talebelere tahsis edilir, yaptırdıkları binada ise kız talebeler okumaya devam etmektedir.

1966 yılında Eskişehir'den Emeksiz adında bir şirket hacı toplamak üzere gelir, yaklaşık yetmiş kişilik bir grupla, o grubun başında hoca olarak hacca gider, ertesi yılda da aynı şirketle aynı şekilde hacca gider. O dönemde kara yoluyla hacca gidilmekte, yolculuk esnasında önce Türkiye'den çıkılır, Suriye ve Ürdün üzerinden geçerek Suudi Arabistan topraklarına girilir, ilk olarak Medine-i Münevvere'ye gidilir. Bu yolculuk sekiz on gün sürer. Medine-i Münevvere'de sekiz gün geçirildikten sonra Mekke-i Mükerrrem'e geçilir, burada hac vazifesi yerine getirildikten sonra çok durulmaz hemen dönüş yolculuğuna baş-

lanır.

1968'de Yunak eşrafından olan Mustafa Erşan'ın oğlu **Hüseyin Erşan** adında bir genç, Hacı Mehmet Koputan'a; "Hocam bana önderlik edersen bu hac işini biz kendi memleketimizde kendimiz yapalım." diye bir teklifte bulunur, "**Yunak Turizm**" diye bir şirket kurar, 1968'den 1977'e kadar hac yolculuğunun bizzat idarecisi olarak görev yapar, kara yolculuğu yasaklanana kadar devam ederler.

Hacı Mehmet Koputan, 1987'ye kadar Yunak'ta imamlık görevinin yanı sıra kuruluşunda ve yönetiminde yer aldığı derneklerde, sosyal kültürel hizmetlerde de bulunur. 1988 yılında oğlunun Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni kazanması sebebiyle Konya'ya göç ederek, ailesiyle Konya'ya yerleşir.

Yunak'ta tanıştığı Eskişehir müftüsü olan Ahmet Baltacı Hoca Efendi, Konya'da tanınan, bilinen bir vakıf olan **Türk Anadolu Vakfı**'nın idarecisidir, Ahmet Baltacı; "Hocam, sizin çevreniz geniş. Bu vakıfta bize faydalı olabilirsin. Bizimle beraber hizmet vermek ister misin?" diye teklifte bulunur, böylece 1988'de Türk Anadolu Vakfında göreve başlar. Türk Anadolu Vakfı'nın birçok hizmetinde; okulların yapıl-

masında, bilhassa Selçuk Üniversitesi kampüsünde yapılan caminin yapımında, Kuran kursu binası yapımında hizmet yapar.

Selçuk Üniversitesi Camisi'nin yapımında, Diyanet İşleri Başkanlığı vakfa bütün camilerde teberru izni veriri, Türkiye'de yaklaşık altmış, altmış beş vilayete teberru için giderler. Aynı zamanda üniversiteye yapılan caminin tanıtımını da yaparlar. Böylece Hacı Mehmet Koputan'a, İstanbul'da, Ankara'da, İzmir'de büyük camilerde vaaz etmek nasib olur.

Yaklaşık yedi bin kişi kapasitesine sahip olan Selçuk Üniversitesi Camisi'nin inşaatı 1991'de başlar, 1993'te alt katını ve 1996'da da tüm çevresiyle beraber tamamını hizmete açılır.

O dönemde, Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi dekanı Prof. Dr. Mustafa Uzunpostacı Türk Anadolu Vakfı başkanlığını, Ahmet Baltacı vakfın müdürlüğünü yapmaktadır. Vakfın kurucularından Prof. Dr. Ali Osman Koçkuzu, Ahmet Karaca, Rüştü Özyalvaç ve Ali Fındık gibi tanınmış kişilerle çalışmak nasip olur. 1998'e kadar vakıfta görev aldı.

Namaz Hocası, (Ankara, 2013) isimli eseri yayımlanmıştır.

Hursunlu Köyü'nden Derviş Ahmet oğlu Ali Rıza Solak'ın kızı **Zeynep Hanım** (1942) ile evlendi.

Muhsine (1963-1983), Nazım (1968), Dr. Hüseyin (1971), Muhammed Hilmi (1973), Asiye (1975), Abdullah (1981) ve Muhsin (1985) isimli çocukları oldu.

Kızı Muhsine (1963-1983), Yunak Küçükhasan Köyü'nden Ahmet Civelek ile evlendi, ilk doğumunu yaparken genç yaşta vefat etti. Kızı

da 15 gün sonra vefat etti.

Oğlu Nazım Koputan (1968), çevre sağlık teknisyeni olup, edebiyat öğretmeni Hamdiye Hanım ile evlendi. Fatih Mehmet ile İlayda isimli iki çocukları oldu.

Oğlu Dr. Hüseyin Koputan (1971), öğretmen Gülcan Hanımla evlendi. Umut Can ile Mehmet Oğulcan isimli iki çocukları oldu.

Oğlu Uz. Dr. Muhammed Hilmi Koputan (1973), anestezi uzmanı olup, hemşire Zeliha Hanım ile evlendi. Mehmet İbrahim ile Erdem isimli iki çocukları oldu.

Kızı Asiye Hanım (1975), Ertuğrul Yılmaz ile evlendi. Yaren ile Ahmet Ozan isimli iki çocukları oldu.

Oğlu Abdullah Koputan (1981), gıda mühendisi olup, Duygu Hanım ile evlendi. Zeynep Beren ile Asya isimli iki çocukları oldu.

Oğlu Muhsin Koputan (1985), Gizem Hanım ile evlendi.

Mehmet Efe isimli çocukları oldu.

Hacı Mehmet Koputan, halen Konya'da Cumhuriyet Mahallesi'ndeki evinde ikamet etmekte olup yedi evladı, on bir torunu vardır.

Kaynaklar:

- Ahmet Kazım Ürün, "Turgut", Konya Ansiklopedisi, C. 8, s. 346.
Ahmet Kazım Ürün, "Yunaklı Önemli Şahsiyetler", Konya Ansiklopedisi, C. 9, s. 155.
Anonim, "Dervişlerden Sıla-i Rahim Buluşması", Pervasız (gazetesi), 11 Eylül 2012.
Hasan Hüseyin Yıldırım, Akşehir Alimleri Günül Sultanları, 2. Baskı, Akşehir 2011.
İbrahim Hakkı Konyalı, Nasreddin Hocanın Şehri Akşehir, 1945.
Muharrem Bayar, Akşehir Tarihi, Akşehir Belediye Yayınları 2014.
Tahsin Çalışır, "Akşehir'in İnsan Değerleri", İstasyon (gazetesi), 2004.

Kaynak Kişi:

Mehmet Koputan (1934 doğumlu), 26.03.2016 tarihli görüşme.

S. Melik KAYA

VEFAT YILDÖNÖMÜNDE MÖNECCİMBAŐI AHMED DEDE (ö. 28 Şubat 1702)

Konya, tarih boyu pek çok değerli insan yetiştirmiştir. Bunlardan birisi de aslen Konyalı olan MÖneccimbaŐı Ahmed Dede'dir.⁽¹⁾ MÖneccimbaŐı Ahmed Dede Selanik doğumludur. Çulhacı olan babası LÖtfullah Efendi, Konya Ereğli'den gÖçerek Selanik'e yerleşmiştir.

KÖçük yaşlarda Önce baba mesleğini Öğrenen fakat ilme karşı duyduğu arzu sebebiyle ilk tahsilini, intisap ettiği Selanik Mevlevihanesi Őeyhi Mehmet Efendi'de yapan Ahmed Dede, burada bir taraftan Öğrenim gÖrÖyor, diğer taraftan da Őeyhinin yazılarını temize çekerek Mevlevi tarikatının adabını Öğreniyordu. Selanik MüftÖsÖ Abdullah Efendi'den de fıkıh, tefsir ve zahiri ilimleri okuduktan sonra, yirmi Öçyirmi yirmi dÖrt yaşlarında iken tahsilini tamamlamak için İstanbul'a gitti (1665).

İstanbul'da Galata Mevlevihanesi Őeyhi Arzi Dede'nin hizmetine girdi. Bir taraftan da devrinin meşhur Ölimlerinden Minkarizade İbrahim Geredi ve Ahmed Nahli efendilerden tefsir, hadis, fıkıh dersleriyle diğer İslami ilimleri okudu. Daha sonra KasımpaŐa Mevlevi Tekkesi Őeyhi Halil Dede'ye intisap etti. Ondan da Mesnevi, hadis, tefsir, fıkıh, usul-i fıkıh

ve belagat dersleri aldı. Dersiam Salih Efendiden de mantık ve felsefe tahsil etti. Ayrıca tıp ilimleri ile meşgul oldu. Astronomi, astroloji ve matematik ilimlerini de MÖneccimbaŐı Mehmet Efendi'den Öğrendi. BÖylece kendini Öok iyi yetiştiren Ahmed Dede, 1667-68 yıllarında MÖneccimbaŐı Mehmet Efendi ÖlÖnce onun yerine mÖneccimbaŐı oldu.⁽²⁾

Nisan 1668 tarihinde IV. Mehmet MÖneccimbaŐı Ahmed Dede'yi huzuruna çağırıp nÖcum ilmindeki maharetlerini Ölçmek için imtihan etmek ister. Enderun ağalarından birinin eline bir billur parçası sakladıktan sonra bunun ne olduğunu bilmesini sÖyler. MÖneccimbaŐı bir kÖğit Özerine usulÖyle hesaplarını yaparak, ağanın elindekinin billur olduğunu bulunca padiŐah kendisini Öok takdir eder. Sultan bunu nasıl bulduğunu anlamak için hesap yaptığı kağıdı alır. Kağıdın arkasında da mÖneccimbaŐının bazı borçları yazılıdır. Bunun Özerine padiŐah kendisine borçlarını karŐılayacak parayı ihsan eder.⁽³⁾

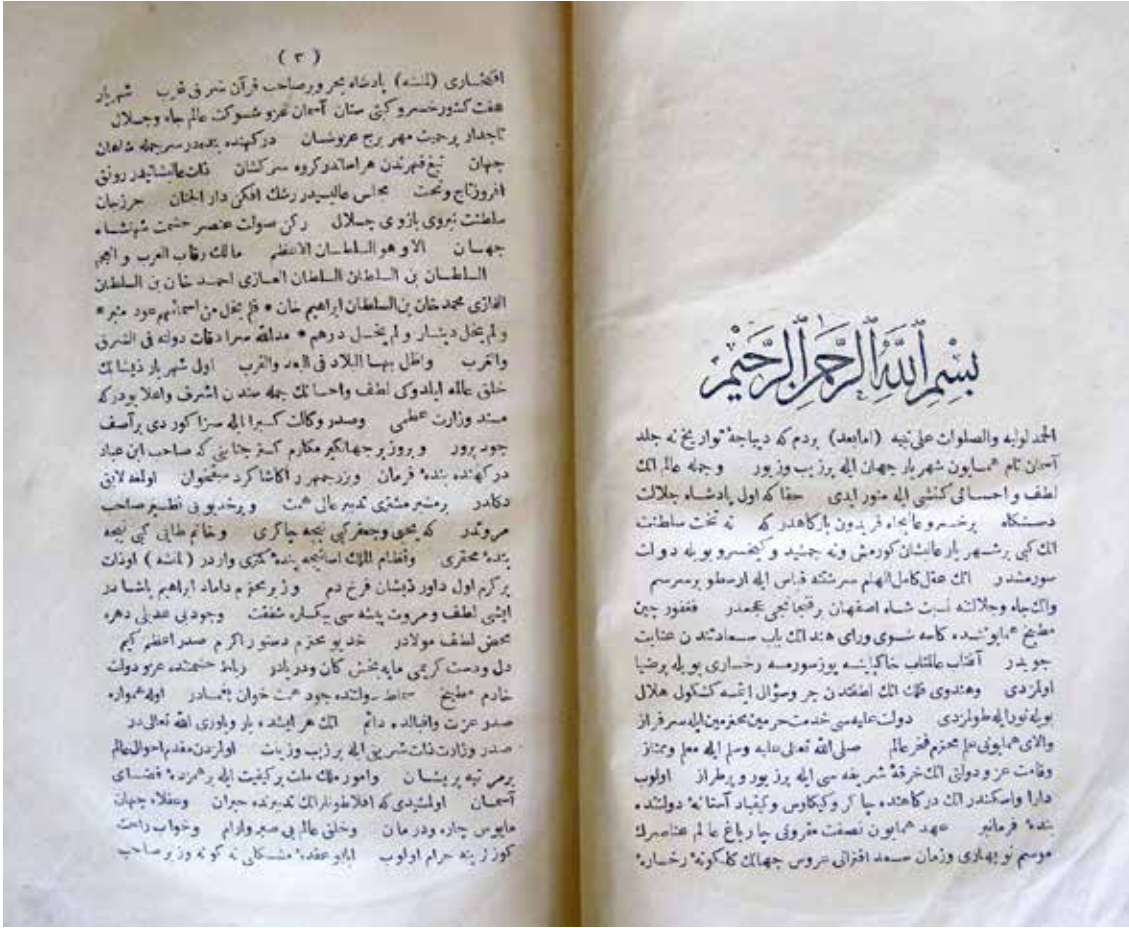
Onun başka bir menkıbesi de ŐÖyledir:

Saray mensuplarından bazıları sultana mÖneccimbaŐıyı ÖvÖnce padiŐah onu huzuruna çağırır. O

(1) Mehmet Ali Uz - Serdar Ceylan, "Konya Asilli Meşhurlar-2, MÖneccimbaŐı Derviş Ahmet Dede", Akademik Sayfalar, 15 Mayıs 2013, C. 13, S. 16, s.241, 242

(2) Mehmed SÖreyya, Sicil-i Osmanı, (yay., Ali Aktan vd), İstanbul 1995, s. 226.

(3) H. N. Atsız, "MÖneccimbaŐı Şeyh Ahmed Dede Efendi Hayatı", Konya dergisi, S. 34, Konya 1940, s. 1946 (1945-53)

Müneccim Başı Ahmet Tarihi (Sahaif el-ahbar, Yazma Eserler Kütüphanesi, YB3844)

sırada Damadı Musahip Mustafa Paşa (1640-1685) da oradadır. Pa-dışah Mustafa Paşa'ya müneccim-başıyı imtihan etmesini söyler. Paşa avucuna bir öd ağacı parçası saklayarak müneccimbaşından elindekiğini ne olduğunu bulmasını ister. Müneccimbaşı paşaya: "Sordüğünüz şey nebat aslından olup rengi karamsı, kokusu güzel, değerli bir ağaç parçasıdır ki büyük-lerce makbuldür. Dumanının ko-kusu anber gibidir. Cevheri de öd olmak üzere nişan veriyor." cevabını verir.⁽⁴⁾

Ahmed Dede, Haziran-Temmuz 1675 aylarında yapılan ve kırk gün

süren Şeyhzade Mustafa'nın sün-net düğünü ve padişahın kızı Hatice Hanımla ikinci vezir Müsahip Mustafa Paşanın düğün törenle-rinde ulema sofralarında sohbetle-re katılmıştır.⁽⁵⁾

Musahip Mustafa Paşa da Kon-ya tarihi ile ilgili önemli şahsiyet-lerden birisidir. Demek ki Müneccimbaşı Ahmed Dede ile aynı dö-ne-min şahsiyetlerindedir. Musahip Mustafa Paşa, Konya'da Şeyh Ah-med Efendi vasıtasıyla, Ahmed Efendi Hamamı, Aziziye Camii (Sonradan yandı) için Abdülaziz döneminde yeniden yapılmıştır.), Taşkapı Medresesi ile iki han, on

(4) Atsız, a.g.m., s. 1946.

(5) Ahmed Ağırakça, "Müneccimbaşı Ahmed Dede", DIA, 32, İstanbul 2006, s. 4. (6)

iki çeşme ve bunlara gelir getirecek pek çok dükkân ve mağaza vakfetmiştir.⁽⁶⁾

İlmi, irfanı ve hoşsohbet hâliyle çevresine kendisini sevdiiren Ahmed Dede, kısa bir süre sonra Sultan Avcı Mehmet'e musahip oldu. Büyük bir itibar gördüğü onun saltanatı esnasında devlet adamlarının sohbetlerine katıldı. Bu arada Ubeyd-i Zakani'nin Dilgûşâ isimli risalesini Türkçeye çevirip sultana takdim etti. 1687 yılında Avcı Mehmet tahttan indirilince, Ahmed Dede de görevinden azledilerek Mısır'a sürüldü. O sıralarda vezaret rütbesiyle Mısır'a tayin edilen manevi oğlu durumundaki Morali Hasan Paşa, bu yolculukta kendisine refakat etti. Ahmed Dede, Hasan Paşa'nın beylerbeyliği süresince Kahire'de kaldı. 1691 yılında hac farızası için Mekke'ye gitti. Mekke Mevlevihanesi'nde iki yıl şeyhlik yaptıktan sonra Medine'ye geçti. Orada da altı yıl kadar kaldı. Burada kaldığı sürece hadis, tefsir ve fıkıh okuttu. 1700 yılında tekrar Mekke'ye döndü. 28 Şubat 1702 tarihinde de Mekke'de vefat etti ve Cennetü'l-Mualla'da, Hazret-i Hatice validemizin ayakucunda bulunan Mevlevi Mezarlığı'na defnedildi.

Devrinin ünlü bilginlerinden olan Ahmed Dede, mantık, tıp, tefsir, ahlak ve hendese gibi çeşitli sahelerde eserler verdi. Hem zahiri hem de batını ilimlerde ihtisas sahibi idi. Ahmed Dede pek çok insanın yetişmesine vesile oldu. Bunlardan birisi de **Konyalı Seyyit Nesip Yusuf Dede** (ö. 1714)'dir.⁽⁷⁾

Bursalı Mehmet Tahir Bey,

(6) İzzet Sak, "Mustafa Paşa (Musahab-i Şehriyari/Vezir/Damat), Konya Ansiklopedisi, 7, Konya 2014, s. 32 (33)

(7) M. Ali Uz, "Müneccimbaşı Derviş Ahmed Dede", Konya Ansiklopedisi, 7, Konya 2014, s. 48-49.

onunla ilgili: "Osmanlı tarihçileri içinde şayan-ı vüsûk umumi tarih yazarlarından" der.⁽⁸⁾ Şöhretini Sahâ'î'ül-Ahbâr fi Vekâyi'ül-Âsâr (Câmi'ü'd-düvel) isimli dünya tarihi ile yaptı. Arapça yazdığı bu tarih, muhtelif zamanlarda çeşitli kişiler tarafından bölüm bölüm ve muhtelif adlar altında Türkçeye çevrilmiştir. Kendisinin anlattığına göre, bu eserini hazırlarken kırk yedi Arapça, on yedi Farsça ve sekiz de Türkçe tarihî eserden istifade etmiştir. Ahmed Dede bu tarihine, bir girişten sonra, yaradılıştan itibaren peygamberler tarihini, Hazreti Peygamber ve Halifeler Devri, İslam'dan önce ve sonra kurulan devletleri ve 1673 yılına kadar da Osmanlı tarihini anlatır.⁽⁹⁾ Eserin bir bölümünün tercümesi, İsmail Erünsal tarafından yapıldı ve tercüme, önce 1001 Temel Eser arasında, ardından Tercüman gazetesinde iki cilt olarak yayımlandı. Müneccimbaşı Ahmed Dede'nin bunlardan başka çeşitli konularda kaleme aldığı yirmiye yakın eseri vardır. Aynı zamanda şair olan Ahmed Dede'nin, "Âşık" mahlasıyla kaleme aldığı Arapça, Farsça ve Türkçe şiirlerden oluşan bir Divan'ı da bulunmaktadır.

Aşağıdaki dörtlük ona aittir:

*Bezmi ehlîne sâki bu gün imdâda mı geldin
Ya bi kadeh ü bâde heman sâde mi geldin
Her hûba esir olmada sad kayda düşersin
Âşık nicesin âleme âzâde mi geldin.*

Gâyetü'l-Beyân fi Dekâ'iki İlmi'l-Beyân, Risâle fi'l-Kinâye ve't-Ta'rîz, Tâ'likât alâ Öklîdis,

Ahkâm-ı Sultânî ve Tuhfetü'l-Mü'minin eserlerinden bazılarıdır.

(8) Bursalı Mehmet Tahir Efendi, Osmanlı Müellifleri, (Haz., İsmail Özen), İstanbul 1975, s. 101-102.

(9) Müneccimbaşı Ahmed Dede, Cami'ü'd-düvel, 1975, s. 37-38.